

טלוי רויני

1 "אשה כי תזדעזע", וברש"י: "כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף" (בסוף פרשת שמיני נתפרשו דיני בהמה, חיה ועוף).

הקדימה בזמן לא תמיד משמשת קדימה בחשיבות. יש ו"אחרון אחרון חביב". ויום השבת יוכיח. ששת ימי החול קודמים ואחריהם השבת. והפרוהודו תמיד קודם לטרקלין. ולעומת זה ראש-חודש וראש-השנה החשיבות בראש. וסדר המדרגות בקריאת התורה ועוד: כהן, לוי וישראל. החשוב חשוב ראשון. וכן בבנות צלפחד³, ועוד בכמה מקומות. אם המוקדם והמאוחר הם ביחס של אמצעי ותכלית - המאוחר חשוב. המטרה היא תמיד סופית. הקליפה קודמת לפרי. אדם עמל ויגע בכמה אמצעים ותחבולות בשביל שלאחרונה ישיג את המטרה שהציב לו. אף ימי החול מכינים לשבת, וימי שטרה בערב שבת יאכל בשבת⁴³. אבל אם האחד צריך לתקן את השני ולהשפיע מכחו עליו, הוא בא בראשונה. הראש משפיע על כל הגוף, וראש-חודש על כל החודש וראש-השנה על כל השנה.

(1) תורה
והשבת

16 האדם נברא באחרונה. זוהי חשיבותו, והוא חסרונו. זכה אדם, הרי כל העולם משמש לו לאמצעי, ובשבילו נברא העולם. "אנכי עשיתי ארץ" לשביל "יאדם עליה בראתי". "אדם נברא בערב שבת, כדי שיכנס לסעודה מיד. משל למלך בשר ודם שבנה פלטרין ושיכללן והתקין סעודה ואחר כך הכניס אורחים". "בהמה, חיה ועוף לא נבראו אלא לשמש את האדם", ולפיכך נבראו קודם. והוא המותר של האדם מן הבהמה. בעלי החיים מתנהגים לפי טבעיותם, ומותר האדם הוא הדעת. האדם מתנהג - כלומר: צריך להתנהג - לפי הדעת. אבל אם האדם מקלקל את מעשיו, הרי הוא גרוע מהבהמה. הבהמה מתנהגת, על כל פנים, לפי מידותיה הטבעיות, שקבע בה היוצר, והאדם אם הוא משחית את דרכו על הארץ הוא פוגם גם במידותיו הטבעיות, ואם היוצר קבע בו כח הדעת, הרי או שאינו משתמש בו, ויצר לב האדם משתלט על הדעת, או שמשתמש בו להרע ולהשחית. "אדם נברא בערב שבת, שאם תזוח דעתו עליו אומרים לו: יתוש קדמך". במקרה זה, הקדימה של היתוש היא חשיבותו. הוא "מתקן" את האדם, מעוררו להתבונן בהנהגתו, בבחינת "מלפנו מבהמות ארץ". ולכן הדבר תלוי באדם עצמו, אם לעשות את איחורו לבהמה, חיה ועוף לחסרון, בבחינת "יתוש קדמך", או לעשותו ליתרון מעלה, בבחינת "אחרון חביב".

(2) ע"ע

(3) חינוך מצוה

1 משרשי מצוה זו. לפי שרצה השם יתקבץ לקבץ קצם אשר הקביל להיות נקרא על שמו. אות קבוצ בגופם. להקבילם משאר הצמים בצורת גופם, כמו שהם מקבילים מהם בצורת נפשותם. אשר מוצאם ומוקאם איננו שנה. ונקבע הקביל בגלל הזקב. לפי שהוא סבה לקיום המין. מלבד שיש בו תשלום צורת הגוף, כמו שאמרנו. והוא הנבחר. חפץ השם יתקבץ להשלים תכונתו. ורצה להיות ההשקמה על ידי האדם ולא בראו שלם מבטן. לרמוז אליו כי כאשר תשלום צורת גופו על ידו. בקבילו להשלים צורת נפשו בהכשר פעלותיו.

1 שאלו תלמידיו לרבנו, מצוה שיש לה טעם ובהמשך הזמן נתבטל הטעם של מצוה זו מאיזה סיבה, אם חיוב המצוה במקומה עומדת, או כיוון שנתבטל טעמה גם המצוה בטלה. והשיב "אם כן לא תהא מילה בשמיני".

6 ופירש בעל "חיי אדם" את דברי הגר"א בפניו: דאמרו חז"ל מפני מה אמרה תורה מילה בשמיני, כדי שלא יהיו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים, שהיא טמאה לידה כל שבעה ימים. ולפי זה עכשו שבטלו דם טוהר, ואין אשה טהורה לבעלה עד שתספור שבעה נקיים, אם-כן גם בשמיני אביו ואמו עצבים, ומכל מקום מלים ביום השמיני, ואין ממתינים עד שתטהר אמו לבעלה. נמצא אף שהטעם בטל אבל המצוה אינה בטלה עולמית. ונענה לו הגר"א בראשו כי לזה כיוון³. (עלויות אליהו)

ספר מורה הנבוכים חלק שלישי פרק מט

(4)

ולא נתנה מצוה זו להשלים חסרון הבריאה, רק להשלים חסרון המדות, והנזק שהוא הגופני המגיע לאבר ההוא, הוא המכוון, אשר לא יפסד בו דבר מן הפעולות שבהם עמידת האיש ולא תבטל בעבורה ההולדה, אבל תחסר בו התאוה היתרה על הצורך,

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, ג)

1 במדרש תנחומא (תחילת פרשת תצוה) כתוב: ילמדנו רבינו קטן לכמה נימול?
קטן נימול לשמונה. מה טעם? כשם שנימול יצחק אבינו [שנאמר "וימל את יצחק
בנו בן שמונת ימים"], ע"כ.

5
הערך
316

דברי המדרש תמוהים עד מאוד וכי אינו יודע פסוק מפורש בתורה - "וביום
השמיני ימול כל בשר ערלתו", מה צורך יש ללמוד דבר זה מיצחק אבינו?

6 אלא ביאר בעל "שואל ומשיב" (בספרו "דברי שאול") בשם ספר "סידורו של
שבת" (ח"ב דרוש רביעי פ"ב): אברהם אבינו מל את בנו במחשבה כל שמונת הימים,
וזאת משום שכל שמונת הימים היה אברהם אבינו משתוקק ומחכה כל רגע ורגע
מתי יגיע העת בו יוכל לקיים את צווי ה' יתברך למול את בנו, ונחשב לו לאברהם
כאילו מל אותו בכל שמונת הימים. ונלמד דבר זה ממה שכתוב בפסוק "וימל
את יצחק בנו בן שמונת ימים" דהיה לו לכתוב ביום שמונה ומדכתיב "שמונת"
למדנו שכל התכללות שמונת הימים מל את יצחק בנו.

11

וזה כוונת המדרש ללמדנו את מידת זריזותו של אברהם אבינו. ושואל, קטן
לכמה נימול? בן שמונת ימים - כלומר אדם יכול שתחשב לו כאילו מל את בנו
כל שמונה ימים, כפי שמצינו אצל יצחק אבינו שהיה אברהם משתוקק ומצפה
כל שמונת הימים מתי יגיע העת בו אוכל לקיים מצות בוראי, ונחשב לו כאילו
מלו כל שמונת הימים.

16

חדוש גדול ועצום למדים אנו מרעיון זה, כאשר חושב בכל עת ובכל רגע מתי
יגיע העת לקיום המצוה לעשותה, נחשב לו כאילו כבר עשאה ומקבל עליה שכר,
נמצא שיכול האדם להרויח ע"י מחשבתו הטובה מצוות לאין ספור...

**7 אברהם הערלה
"שש אנכי על אמרתך"**

6
גבי
קצת

1 בענין ההשתוקקות למצוות אמר דוד המלך "שש אנכי על אמרתך כמוצא
שלל רב" (תהלים קיט, סב), אמרו רבותינו "אמרתך" - היינו מצות מילה (דמצות
מילה נתנה באמירה "ויאמר ה' אל אברהם ואתה את בריתי תשמור").

יש לדקדק מהו הלשון "שש אנכי". ומהו שהמשיל אמרי ה' לשלל?

ביאר הגר"א זצ"ל, לשון "ששון" מונח על דבר שמגודל השמחה נולד לו תוגה.
ובדרך דמיון, שני צדדים היו נלחמים איש נגד אחיו, וינצח אחד מהלוחמים את
המחנה שכנגדו, וניתן לו הרשות שיקח כל השלל לעצמו, אך קצבו לו שעות
אחדות לאיסוף השלל ותו לא. והנה זה האיש הייתה שמחתו גדולה מאד שהיה
שלל רב של כסף וזהב ועמל בכל כוחו בשעות הספורות האלו לאסוף הון רב.
אך בנשאו את עיניו כל מה שהיה רואה שהמחנה גדולה מאד וכסף וזהב מונח
|| להפקר עלי ארץ, מגודל שמחתו נולד לו תוגה בידעו שאין לו רק שעות אחדות
לוה, והוא חושב מי יתן על עת הזה שהיה לי כח של עשרה אנשים לאסוף כל
השלל תחת רשותי בזמן מועט.

... תשובה

היכי אמרינו דמצות עשה שהזמן גרמא נשים
סטורות הני מילי מצוה דתליא בגופה, והיא
אינה מצוה אלא לזמן ידוע ולא בכל זמן,
אבל מצוה דלא תליא בגופה כגון למול את
בנה אף על גב דמילת הבן יש לה זמן בהי
6 וקצבו הזמן לבן הנימול, אבל האב
שציהו הבורא להתעסק במילת בנו, העסק
ההוא אין לו זמן 115 שבין ביזם ובין בלילה
יסרח ויכין צרכי מילת בנו, והלכך אי לאו

11 אותו הוה מחייבין גם תאשה ואין זמן הקצבו
לכן פוטרה דהוה אמניא היא תתעסק בין
ביזם בין בלילה עד שתמול את בנה בזמנו
אבל הציצית היא מצוה שתלויה על גופו של
אדם ואי הוה מחייבין תאשה היתה מצוה
תלויה בזמן הלכך פטורה.

2

כך הוא הענין הזה, דוד המלך ע"ה כיון שהשיג יקר התורה וערכה ואמר
"הנחמדים מזהב ופז רב" וגו', היה שמח מאד עליה, וממש היה כאדם המוצא
שלל רב ששמח מאד על שהוא רואה שבכל רגע ורגע הוא משתכר כסף וזהב
למכביר, ברגע זה הוא מוצא תכשיט ששוה מאה דינרים וברגע זה תכשיט ששוה
אלף דינרים. כך הוא ממש בלימוד התורה, בכל רגע ורגע שהוא לומד ואומר
איזה תיבה הוא מקיים מצות עשה דאורייתא של לימוד התורה, בזה העת הוא
לומד מקרא ובזה הוא לומד משנה ובזה הלכות וכן כהאי גונא לענין קיום
המצוות. ועבור כל פרט ופרט יש למעלה עונג בפני עצמו. אך מגודל השמחה נולד

לו תוגה כיון שיודע שימי האדם הם קצרים והוא חושב מי יתן שאוכל ללמוד
ולחטוף בזו העת אלפים פעמים כזה, כי הלא ישאר עוד הרבה והרבה יותר מונח
להפקר ממה שלקחתי בידי עכ"ל.

(יקול אליהו")

החיוב להתפלל על הזולת השרוי בצרה

וְטָמָא טָמָא יִקְרָא (יג, מה)

תניא: זוטמא טמא יקרא, צריך להודיע צערו לרבים, ורבים
יבקשו עליו רחמים (שבת סז ע"א)

מכאן עלינו ליתן לב לענין הנשגב והחיוב המוטל על כל אחד ואחד להתפלל
על הזולת הנמצא בצרה.

הנה מהדברים שנמצאים בטבע אצל כל אדם הגון הוא, שכאשר רואה הוא
את זולתו בצרה ובידו לעזור לו - יחוש לעזרתו במה שיוכל, ואין כמעט אדם
בעולם שיראה את חבירו נופל ברחוב ושותת דם, שלא יחוש לחבוש את פצעיו
ולקרוא לרופא שיעזרהו.

וכן כאשר רואה אדם שרוי במצוקת פרנסה, הרי ברור לכל אחד מאתנו שאם
היה ברשותו די כסף לעוזרו - היה מעניק לו מתנה נדיבה לחלצו ממיצר. או אם
היה אחד מידידיו עשיר מופלג המחלק מתנות לכל נצרך ברוחב לב, ודאי שהיה
מבקש עבור חבירו זה. וכן אם רואה שחסר חכמה לסובבים אותו או יראת שמים,
מי הוא זה שאם היה בידו לעזור לא היה עושה כן.

אכן יש לנו לכל אחד ואחד מאתנו אוהב ארע ידד נפש, אב הרחמן,
שהישועות כולן בידיה, ובידינו לקרוא אליו עבור חברנו שיעזרהו בכל מה שהוא
צריך, ומה נפלאים ופשוטים דברי חז"ל (ברכות יב ע"ב): "כל שאפשר לו לבקש רחמים
על חבירו ואינו מבקש נקרא חוטא, שנאמר 'אם אנכי חלילה לי מחטא לה' מחדול
להתפלל בעדכם". שאם אינו עושה כן, הרי ממה נפשך: או שיש כאן חסרון
באמונה ביסודות ענין הקירבה לקב"ה ואפשרות התפילה - שהם יסודות גדולים
בעיקרי התורה, או שיש כאן אכזריות בכך שיודע שבידו לעזור - ומעלים עין ואינו
עוזר, וממה נפשך חוטא יקרא.

והנה גבי הורג נפש בשגגה כתיב: "כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול"
(במדבר לה, כח), ואמרו חז"ל (מכות יא ע"א), שאימותיהם של הכהנים הגדולים היו
מספקות לגולי עיר המקלט מזון ובגדים, כדי שיתפללו על בניהם הכהנים שלא
ימותו, משום שהיה להם לכהנים לבקש רחמים על דורם ולא בקשו.

וה'לבוש' ב'לבוש האורה' על הפסוק "וישב בה עד מות הכהן הגדול" (במדבר
לה, כח) פירט עוד יותר, חז"ל: "לפי שלא התפלל שלא יארע תקלה זאת בישראל
בחייו, ולכן באה לזה תקלה זו, לכך חייבה אותו התורה לזה שישב בעיר מקלטו
עד מות הכהן הגדול, ויצטער שלא יוכל לשוב לשבת לביתו כל זמן שכהן הגדול
חי, ומתוך כך יתפלל הוא על מיתת כהן הגדול, ותתקבל תפילתו, ויקבל הכהן
הגדול את עונשו מידה כנגד מידה, שמפני שלא התפלל הוא ימות שלא בזמנו ע"י
תפלתו של זה, ויתמנה אחר תחתיו שיתפלל, ולא יהא תקלה בישראל", עכ"ל.

מ (P)

(9) תפלה
Here

3

משמע שמפרש, שלא רק שקיים חשש שהרוצח יתפלל על הכהן הגדול שימות, אלא אדרבה, רוצה בזה התורה ומסבבת שיקרה כן, כדי שיסתלק הכהן הגדול ויתמנה תחתיו אחר המרגיש בצער הדור ומתפלל בעבורם, ולא תהינה שוב תקלות בישראל!

נורא הדבר. נוקב ויורד עד התהום!

וידועים דבריהם של בעלי העבודה על פי דברי הרמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל, שבני תורה הם גם כן כשבט הלוי והכהנים של כל הדורות. ועוד מפורש בחז"ל (ב"ב סטו ע"א): "דרש ר' פנחס בר חמא: כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר (משלי טו) 'חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה'". הרי שדוקא על התלמיד חכם, שהוא כמו הכהן הגדול בזמנו, מוטל להתפלל על בני דורו.

ואם כן, כמו שזהו אחד התפקידים המוטלים על הכהנים - כן הוא במיוחד וביותר תפקיד המוטל על תופשי התורה, שבידיהם הופקד במיוחד הכח להתפלל על החולים ועל כל הנמצאים בצרה ובמצוקה, ואם ח"ו מועל בתפקידו מסבבת התורה שיתמנה אחר תחתיו, ה' ישמרנו.

וכאשר שומעים על חולה, פעמים מפתק בבית הכנסת, פעמים ממודעה בעיתון "נא לבקש רחמים על..." ואין איש שם על לב, או כשיש תפילת רבים באמירת תהלים כמה דקות אחר התפילה, אין לנו פנאי וכל אחד בורח לדרכו - מי יודע כמה נפשות יתבעו מידינו!

ואם זה מהדברים שהוא ענין של הרגל, כאשר עובר ברחוב, ורואה יהודי היושב בכסא גלגלים, או מצב אחר של יהודי השרוי בצער, לשפוך מיד תפילה קצרה, ובחז"ל (שבת סז ע"א) משמע שדבר זה היה הרגל פשוט אצל היהודי של פעם, זה לשונם:

"והתניא: אילן שמשיר פירותיו סוקרו [צובע אותו] בסיקרא וכו', אלא סוקרו בסיקרא מאי רפואה קעביד? כי היכי דליחזייה אינשי וליבעו עליה רחמי", ולמדו זאת מכאן, מדן מצורע שצריך להודיע צערו לרבים כדי יבקשו עליו רחמים.

ואם על אילן היה מנהג פשוט אצל ישראל שהרואהו חולה לבקש רחמים, כ"ש כשרואה יהודי בצער.

או למשל כשעובר ברחוב ורואה יהודים צעירים יושבי קרנות, אוי, כמה שחולים הם! כמה צער יש לאביהם ולאמם, כמה צער יש לבוראם, ולכן יתפלל עליהם תפילה קצרה שישובו ויתרפאו, וצריך להתרגל בזה לקרוא תמיד אל ה' הקרוב לנו לשפוך שיח תפילה.

יד.ב. זאת תהיה תורת המצורע.

"כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר, ראוי להשליכו לכלבים. שנאמר לכלב תשליכון אותו, וכתוב בתריה לא תשא שמע שוא, וקרי ביה לא תשיא" (פסחים ק"ח, א). מכאן ביאור למאמר חז"ל תמוה, "אמר רב פפא לית דעניא מכלבא ולית דעתיר מחזירא" (שבת קנה, ב). דלכאורה אינו מובן למה מספר לנו זאת.

אלא כי באמת כל התורה מפי הגבורה שמענו, ועם כל זה אנו רואים כי לא כל הלאוין שבתורה שוים בעיני הבריות. כי יש לאוין שהעולם נזהר בהם עד מאד, כגון "ואת החזיר לא תאכלו", שאם רואה אדם בחברו שאוכל חזיר, יפרוש ממנו ולא ירצה להתחתן עמו ויבוש לדבר עמו. מאידך, יש לאו חמור מזה הרבה, וקל הוא בעיני האדם, וכצחוק נחשב הוא בעיניהם, כגון לדבר לשון הרע. נמצא כי הלאו של "חזיר" הוא "לאו עשיר" כי הכל נראים ממנו והלאו דלשונו הרע הוא "לאו עוין"

סע (1)

(11)
ע"כ

(4)

אמנם חז"ל אמרו "כל המספר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים", והטעם בזה, כי גם המספר דרכו תמיד לנבוח ככלב. זהו שאמר רב פפא דרך רמז, "לית דעני מכלבא", רצה לומר, לית לאו עני מלשון הרע, "ולית דעתיר מחזירא", היינו מהלאו ד"ואת החזיר לא תאכלו", שהכל יראים ממנו.

פרט (13) ורמז

איש איש כי יהיה זב מבשרו (טו. ב)

איתא במדרש רבה "הה"ד וזכור את בוראך בימי בחורותיך. ותנן עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה. דע מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך לעפר רמה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלכי המלכים הקב"ה. ר' אבא בר כהנא וכו' וזכור את בוראך. בארך זו ליתא סרוחה. בורך זו רמה ותולעה. בוראך זה ממ"ה הקב"ה שעתיד ליתן לפניו דין וחשבון וכו'. ועוד שם במדרש ר' ישמעאל בר נחמני מתני לה בשם ר' אבדימי דמן חיפה. לכהן חבר שמסר לכהן עם הארץ ככר של תרומה אמר לו ראה שאני טהור ובייתי טהור וכבר שנתתי לך טהור אכ אתה נותנה לי כדרך שאני נתתי לך מוטב ואם לאו הריני זורקה לפניך. כך אמר הקב"ה לאדם זה ראה שאני טהור ומעוניי טהור ומשרתי טהורים ותשמה שנתתי לך טהורה אם אתה מחזירה לי כדרך שאני נותנה לך מוטב ואם לאו הריני

טורפה לפניך. כל אלו בימי זקנתו אבל בימי בחרותו אם חטא לוקה בזיבות וצרעת, לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם איש איש כי יהיה זב מבשרו. ע"כ, ויש לתמוה בדברי המדרש שהבדיל בין הזקן לבחור לענין ההתעוררות בעבודת השי"ת, ומה שורש החלוק.

ונראה מכאן יסוד גדול בכחות נפשו של האדם. ונלמד מזה דרכי ההערה לאדם להזכירו את חובתו בעולמו, שהאדם בימי בחרותו, רוח נעורים מפעמת בו, ורחיחה דמו התוסס בקרבו אינה מניחתו לזכור את נשמחו, ואינו מרגיש אלא את צרכי ותאוות גופו, לפיכך אם באנו לעוררו ונדבריו מוסר, עלינו ללמדו גופו מה הוא, מהיכן נוצר ולאן הוא הולך, והכרתו באפסיות גופו תעוררו למשול ביצרו, ואם לא הועיל וחטא לוקה בזיבות ובצרעת, שנגעי בחרות הם, וע"ז מזהיר משה איש איש היינו בעודו איש, כי יהיה זב מבשרו. שע"י בשרו ילמד לדעת את השי"ת וללכת בדרך התורה, אבל בזקנותו כשימעט כחו, ויחסר בטבעו המזג, אין צריך זיבה שירגיש אפסיות גופו, שאז אם רק לא יכביד לבבו וישמע לקול מוכיחים, ירגיש בנפשו כי אין ערך לחפצי גופו מול מעלת נשמתו. רק אז יש לעוררו שעוד מעט קט תתיצב לפני אדוניה, ואם לא יטהרנה מטנופי הגוף, הלא תבוש ותכלם בשובה למקור מחצבתה, שאינו יכול להחזיבה כדרך שקיבלה.

ועלינו, זקנים כנערים, להתעורר כ"א לפי דרכו, ולשוב להטהר לפני אלקינו ית"ש, שנשליט נשמתנו על חפצי גופנו, ובכך נקדש גם את גופנו לעבודתו ויהיו בכל עת כגדינו לבנים.

אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה

ההבדל בין זקן לצעיר

זוהי משנה במסכת ברכות (פ"א מ"ה), ופי' הר"ב שם: "כבן שבעים שנה" - "הייתי נראה זקן, ולא זקן ממש אלא שהלבינו שערותיו ביום שמינו אותו נשיא כדי שיראה זקן וראוי לנשיאות". והוא עפ"י המפורש בגמ' (ברכות כה ע"א), עיי"ש.

14
שאלה
שאלה

לאדם זקן יש זקן לבן, ולאדם צעיר - זקן שחור. מה טיבם של שני צבעים
אלו?

שחור ולבן הם הצבעים היחידים שאינם צבעים בעצמותם. בצבע שחור טמונים בעצם כל הצבעים, ולכן כשילד מקשקש עם צבעים רבים ומגוונים בסופו של דבר נוצר צבע שחור. אבל הצבע הלבן עניינו הפוך: בעצמותו הוא מקורי וטהור מכל צבע או גווז. הצבע הלבן הוא הדבר בעצם, שורש הדבר

1 | אדם צעיר בעל זקן שחור שיושב ולומד, יתכן שהוא עושה זאת מכמה טעמים: הרצון לזכות בחיי העוה"ב, רדיפת הכבוד, כדי להיעשות ראש ישיבה גדול, או אפילו לשם פרנסה. ועכ"פ הוא אינו חש בלימודו תענוג עילאי של העוה"ז. והו עניינו של הצבע השחור: צירוף כל הצבעים יחדיו. וכך אצל אדם צעיר מונח בלימודו צירוף של כל הסיכות שהוזכרו.

(15)
הערה
על

2 | לעומת זאת, כשאדם זקן בעל זקן לבן מתיישב ללמוד, הוא אינו עושה זאת מהטעמים הנ"ל; מהעוה"ב הוא כבר כמעט התייאש... בשביל המחוננים - הם כבר בעולם האמת, ראש ישיבה מפורסם כבר ברור לו שהוא לא יזכה להיות, וגם לפרנסה הוא אינו זקוק כעת. מדוע בכל אופן הוא לומד? מסיבה אחת ויחידה: כי יהודי צריך ללמוד תורה! זוהי מציאות חיו.

3 | הצבע הלבן הוא הדבר בעצם בלא גוון נוסף, וכך יהודי בא בימים מצוי במצב של "בעצם". לכן, פעמים רבות, כשבאים לתאר מעלה של גדולים מדורות קודמים, אחד התארים המוענקים להם הוא "הסבא" ["הסבא מקלם" וכיוצ"ב], כי בימי זקנותו נמצא האדם במצב המרומם ביותר שלו בהיותו עלי אדמות!

(16) ועל ירכה הפסוק

בגמרא ריש פרק חלק: - (סנהדרין ז, א) (וכל כך למה? תנא הוא כפר בתחיית המתים לפיכך לא יהיה לו חלק בתחיית המתים, שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה, דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן, מנין שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה (שנאמר (מלכים ב, ז, א): ויאמר אלישע שמעו דבר ה', כה אמר ה' בעת מחר טאה סולת בשקל וסאתיים שעורים בשקל בשער שומרון. וכתוב (פסוק ב):

ויען השליש אשר למלך נשען על ידו את איש האלהים ויאמר, הנה ה' עושה ארובות בשמים יהיה הדבר הזה? ויאמר הנכה רואה בעיניך ומשם לא תאכל. וכתוב (שם פסוק כ): ויהי לו כן וירמסו אותו העם בשער וימות. ודילמא קללת אלישע גרמה ליה, דאמר רב יהודה אמר רב, אלישע יצא על הגב ויהי באה. אם כן ליכתוב קרא "וירמסוהו וימות, מאי" "בשער"? על עסקי שער (עכ"ל הגמרא). הביאור (ה) דהטבע המה גסים רצופים, שהבורא יתברך מחדש בכל יום מעשה בראשית, וכל העולם תלוי במאמרו של הקב"ה. וכבר ביאר רס"ג במאמר התחייה, שכשם שאין כל באי עולם יכולים לברוא יתוש אחד, כך אין יכולים לכלותו, רק להפריד המורכב. וזה שאמר קהלת (ג, יד): "ידעתי כי כל אשר יעשה אלקים הוא יהיה לעולם (עליו אין להוסיף) וממנו אין לגרוע". וכן דוד אמר (תהלים לג, ט): "כי הוא אמר ויהי, הוא צוה ויעמוד". ואם כן המיתה הוא פרוד המורכב

ליסודות. והתחיה היא הקיבוץ מהיסודות את אשר כבר הוא¹⁰, וקטן הנס הפלא מבריאת האדם מטפה סרוחה¹¹. וזה שאמרו מאי דהוי לא כל שכן¹² - רק שעל זה¹³ רגיל העין לראות וזה¹⁴ לא רגיל. וכן בשליש שלא האמין לנביא שאמר "סאתיים קמח וכו' מחר בשער שומרון", שזה רק קיבוץ הסולת והקמח, שאבר הוא בעולם, ופלא גדול החטה יותר אלף פעמים מזה, רק שזה אינו רגיל העין. לפיכך למד מזה¹⁵ שעיניך מדה במדה. ועיין בפרק קמא דסוטה¹⁶. ועיין חידושי אגדות¹⁷.